

**Sprawozdanie z działania
Uczelnianego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia
w roku akademickim 2009/2010**

Zgodnie z wymogami § 12 ust. 2 Uczelnianego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia (dalej: USZiDJK), wprowadzonego Uchwałą nr 792 Senatu UwB z dnia 25.03.2009r., kierownicy wszystkich podstawowych jednostek organizacyjnych oraz jednostek międzywydziałowych Uczelni w terminie do 15 października każdego roku akademickiego powinni przedłożyć prorektorowi ds. dydaktycznych sprawozdanie z działania systemu w poszczególnych jednostkach. Sprawozdania za rok akademicki 2009/2010 złożyło 10 wydziałów oraz 3 jednostki międzywydziałowe. Zgodnie z § 12 ust. 6 USZiDJK Senacka Komisja ds. Kształcenia na podstawie analizy sprawozdań jednostek organizacyjnych Uczelni:

- 1) sporządza sprawozdanie z działania USZiDJK i raz w roku przedstawia je Senatowi,
- 2) opracowuje wnioski dotyczące działania systemu i projekty jego modyfikacji i ewaluacji,
- 3) przedstawia rekomendacje dotyczące upowszechniania wzorów dobrych praktyk w dziedzinie jakości kształcenia.

Analiza złożonych materiałów dotyczących pracy zespołów monitorujących jakość kształcenia na poszczególnych wydziałach pozwoliła ocenić, jak zaawansowane są procedury w tym zakresie w jednostkach organizacyjnych naszej Uczelni. W przypadku niektórych Wydziałów, w których System funkcjonuje od kilku lat, prowadzone działania są realizowane systematycznie w sposób przemyślany, a konstruktywne wnioski stanowią podstawę do podejmowania określonych działań (Wydział Prawa, Wydział Ekonomi i Zarządzania oraz Wydział Biologiczno-Chemiczny). Część wydziałów do chwili wprowadzenia USZiDJK nie posiadała (oprócz okresowej oceny pracowników i ewaluacji ankietowej dokonywanej przez studentów) opracowanych spójnych, wewnętrznych procedur umożliwiających właściwą ocenę jakości kształcenia w swojej jednostce. Sprawozdania tych jednostek w większości przypadków zawierają jedynie ogólny opis podjętych działań, natomiast brak jest informacji o uzyskanych rezultatach oraz wniosków.

W poniższym sprawozdaniu przedstawiono opis działań podjętych w ramach systemu zapewniania jakości kształcenia w poszczególnych obszarach podlegających monitorowaniu, zwykle bez wskazania jednostek. Każdy punkt zamykają wnioski wyływające z przeprowadzonych działań.

1. Monitorowanie standardów akademickich

- a. przeprowadzono analizy obowiązujących planów i programów studiów pod kątem ich spójności z obowiązującymi standardami, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości dostosowywano plany i programy studiów do obowiązujących standardów,
- b. dokonywano weryfikacji obsady zajęć dydaktycznych w zakresie zgodności kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich z prowadzonymi zajęciami,

- c. dokonywano oceny pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród studentów oraz hospitacji zajęć przeprowadzonych przez przełożonych,
- d. dokonywano oceny działalności naukowej pracowników naukowo-dydaktycznych na podstawie sprawozdań przedkładanych dziekanowi oraz ich dorobku naukowego,
- e. przeprowadzono szkolenia w zakresie e-learningu dla nauczycieli akademickich,
- f. przeanalizowano aktywność nauczycieli akademickich w zakresie uczestnictwa w szkoleniach i konferencjach poświęconych jakości kształcenia,
- g. przeanalizowano liczebność grup studenckich na poszczególnych rodzajach zajęć realizowanych w ramach planu studiów, dostosowując ją na poszczególnych rodzajach zajęć do wymogów Uchwały Nr 957 Senatu UwB z dnia 16.06.2010 r.

WNIOSKI. Na wszystkich wydziałach minimum kadrowe na poszczególnych kierunkach studiów odpowiada wymogom Rozporządzenia MNISW z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Każdy nauczyciel akademicki wliczony do minimum kadrowego prowadzi na danym kierunku i poziomie kształcenia 60 godzin (pracownik samodzielny) lub 90 godzin (pracownik ze stopniem doktora). Jak wynika z analiz przeprowadzonych w jednostkach organizacyjnych, zajęcia prowadzone przez nauczycieli akademickich zgodne są z ich kwalifikacjami (specjalizacja naukowa, dorobek naukowy). Nie na wszystkich wydziałach wyniki ankiet i hospitacji dotyczących oceny pracy nauczycieli akademickich w wystarczającym stopniu są uwzględniane przy ocenie okresowej pracowników.

Realizacja projektu „Nowoczesne i efektywne kształcenie we współpracy z przedsiębiorcami” (UDA-POKL.04.01.01-00-368/08-00) umożliwiła wielu pracownikom przygotowującym się do prowadzenia e-zajęć skorzystanie z organizowanych w ramach tego projektu bezpłatnych szkoleń.

2. Ocena procesu kształcenia

- a. podejmowanie działań polegających na wprowadzeniu do planów studiów większej ilości zajęć realizowanych przez praktyków z danej dziedziny,
- b. dokonywanie niezbędnych korekt w systemie punktacji ECTS w kontekście różnic związanych z nakładem pracy studenta w odniesieniu do poszczególnych form zajęć oraz ilością czasu przeznaczanego na zajęcia w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim,
- c. opracowywanie lub uzupełnienie sylwetek absolwentów poszczególnych kierunków studiów umożliwiających porównanie określonej przez jednostkę sylwetki z uregulowaniami zawartymi w standardach dla danego kierunku studiów,
- d. uzupełnienie sylabusów przedmiotów pod kątem zgodności merytorycznej treści przedmiotów z obowiązującymi standardami kształcenia dla danego kierunku, programem nauczania oraz deklarowanymi efektami kształcenia,
- e. poszerzenie zawartości publikowanych sylabusów przedmiotów o zapisy dotyczące metod dydaktycznych, warunków zaliczenia oraz sposobu oceny postępów w nauce,

- f. opracowanie jednolitych procedur określających wymagania stawiane pracom dyplomowym i projektem dyplomowym,
- g. uaktualnienie zasad przeprowadzania egzaminów dyplomowych,
- h. opracowywanie regulaminów praktyk studenckich.

WNIOSKI. Wszystkie wyżej wymienione działania podjęte przez jednostki organizacyjne zmierzają do osiągnięcia pełnej kompatybilności pomiędzy poszczególnymi elementami procesu kształcenia i stanowią przygotowanie do wprowadzenia w najbliższej przyszłości Krajowych Ram Kwalifikacji.

3. Ocena jakości zajęć dydaktycznych

- a. dokonano oceny jakości zajęć dydaktycznych na podstawie wyników ankiet studenckich oraz hospitacji zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli akademickich,
- b. na niektórych wydziałach, poza działaniami wynikającymi z procedur przewidzianych w Systemie, przeprowadzano tzw. „hospitacje koleżeńskie” i zajęcia pokazowe połączone z zespołowym omawianiem problemów dydaktyki szkoły wyższej.

WNIOSKI. Z informacji przedstawionych w sprawozdaniach wynika, że większość jednostek (8 wydziałów) przeprowadzała ankietę oceniającą zajęcia dydaktyczne. Szczegółowe wyniki ewaluacji zostały zaprezentowane przez dwie jednostki. Ewaluację przeprowadzono głównie w formie elektronicznej. Modyfikowano wzór ankiety stanowiącej Załącznik do Uchwały Nr 792 Senatu UwB z dnia 25 marca 2009 r., uwzględniając potrzeby i specyfikę kierunków studiów. Wyniki ankiet w pierwszej kolejności stanowiły informację zwrotną dla ocenianych wykładowców, umożliwiając im poznanie oczekiwań i ocen ze strony studentów, ale brane były również pod uwagę przy ocenie okresowej pracowników (niekiedy jednak w niewystarczającym stopniu).

Analiza wyników ankiet pozwala stwierdzić, iż w większości przypadków wyniki są zadowalające – studenci dobrze lub bardzo dobrze oceniają prowadzone zajęcia, zaangażowanie, przygotowanie oraz kompetencje prowadzących.

Analiza protokołów hospitacji pozwala stwierdzić, iż w zdecydowanej większości hospitujący ocenili przygotowanie zajęcia, ich realizację oraz kontakt prowadzącego ze studentami na „wyróżniający”, w nielicznych przypadkach na „zadawalający”. Nieliczne uwagi hospitujących dotyczyły potrzeby większego aktywizowania studentów, wzbogacania wykładu prezentacjami multimedialnymi, wyważania proporcji między tematem a czasem zajęć.

4. Monitorowanie warunków kształcenia i organizacji studiów

- a. przeprowadzano ocenę obecnie dostępnych zasobów bibliotecznych oraz ocenę funkcjonowania bibliotek pod kątem potrzeb w tym zakresie pracowników i studentów,
- b. rozpoczęto badanie ankietowe studentów mające na celu ustalenie przyczyn rezygnacji ze studiów,

- c. przeprowadzono przegląd i ocenę jakości infrastruktury dydaktycznej,
- d. dokonano oceny dostępności i przejrzystości informacji na temat kształcenia,
- e. prowadzono działania umożliwiające bezprzewodowy dostęp do internetu w kolejnych obiektach UwB,
- f. przeprowadzono ankietowanie studentów mające na celu ocenę organizacji pracy dziekanatów oraz sposobu załatwiania spraw.

WNIOSKI. Z wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów (na dwóch wydziałach) wynika, iż korzystają oni zarówno z zasobów Biblioteki Głównej, jak i z bibliotek wydziałowych. Znacznie częściej sięgają po księgozbiory zgromadzone na wydziałach, dlatego też w miarę posiadanych środków jednostki te systematycznie uzupełniają i aktualizują posiadane księgozbiory. Studenci najniżej oceniają dostępność zasobów bibliotecznych, choć dość wysoko ich aktualność (szczególnie w przypadku wydziałów o wysokiej liczbie studentów); przyjazność i sprawność obsługi w bibliotekach oraz warunki pracy studenci oceniają wysoko. W ramach działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych doposażono Bibliotekę Główną w sprzęt i programy komputerowe umożliwiające korzystanie z zasobów bibliotecznych przez osoby niedosłyszące i niedowidzące.

W zależności od możliwości finansowych poszczególnych jednostek doposażono sale dydaktyczne w sprzęt audiowizualny, zakupiono nowy sprzęt i oprogramowanie do pracowni komputerowych, w części sal wykładowych zainstalowano nagłośnienie oraz pętle induktofoniczne (na potrzeby osób z dysfunkcją narządu słuchu).

Wszystkie jednostki organizacyjne rozszerzają zakres informacji udostępnianych studentom poprzez strony internetowe, choć zakres i szczegółowość tych informacji jest jeszcze bardzo zróżnicowana na poszczególnych wydziałach. Na trzech wydziałach, na których przeprowadzono sondaż wśród studentów, informacje te w większości przypadków budowane są zgodnie z oczekiwaniami adresatów.

W jednostkach, w których przeprowadzono ankiety na temat pracy dziekanatów, około 55%-65% studentów jest zadowolona ze sposobu przekazywania informacji przez pracowników dziekanatów oraz sposobu załatwiania spraw; około 15%-20% studentów wykazuje niezadowolenie, oceniając pracę dziekanatu źle lub bardzo źle. Studenci niezadowoleni zwracają uwagę na konieczność usprawnienia pracy dziekanatów poprzez: wydłużenie pracy dziekanatów, konieczność zatrudnienia większej ilości pracowników, podwyższenie kompetencji pracowników, miłą obsługą.

5. Ocena mobilności studentów

- a. opracowano i uruchomiono stronę internetową adresowaną do studentów UwB zainteresowanych uczestnictwem w programie LLP Erasmus,
- b. opracowano i wydano informatory w języku angielskim dla studentów i pracowników zagranicznych przyjeżdżających na UwB,
- c. powołano w ramach niektórych jednostek zespoły studenckie pomagające studentom zagranicznym w poznaniu zasad funkcjonowania Uczelni oraz współorganizowania czasu wolnego,

- d. udoskonalono funkcjonujące procedury zaliczania osiągnięć studentów realizujących część studiów poza UwB,
- e. opracowano lub rozpoczęto pracę nad ofertą dydaktyczną (modułami przedmiotów) poszczególnych jednostek organizacyjnych (w jęz. angielskim, hiszpańskim, niemieckim i rosyjskim) adresowaną do studentów zagranicznych.

WNIOSKI. Ocena funkcjonowania wymiany studentów w ramach umów pomiędzy uczelniami w zakresie programów mobilności studentów wykazała, iż zainteresowanie studentów naszej Uczelni oraz studentów zagranicznych tymi programami nie jest zadawalające. Jako główne powody niskiego zainteresowania tą formułą kształcenia studenci naszej uczelni podają:

- problemy z uznaniem przedmiotów realizowanych za granicą w uczelni macierzystej spowodowane różnicami w nazewnictwie przedmiotów stosowanych przez uczelnie zagraniczne,
- niewystarczającą znajomość języka obcego w zakresie słownictwa specjalistycznego, uniemożliwiającą w niektórych przypadkach swobodną komunikację z prowadzącym przedmiot.

Większość studentów przyjeżdżających wyraziła zadowolenie z odbytych na naszej uczelni studiów, podkreślając wysoki poziom wiedzy wykładowców oraz wysoki poziom wymagań wobec studentów. Opinie przekazane przez studentów zagranicznych realizujących studia na naszej uczelni dotyczyły:

- potrzeby rozszerzenia kontaktów internetowych pomiędzy wykładowcami i studentami,
- możliwości bardziej swobodnego kształtowania programu studiów,
- zwiększenia poziomu aktywizacji studentów oraz większego zróżnicowania metod/materiałów i pomocy dydaktycznych wykorzystywanych podczas zajęć.

Wymienione wyżej działania, jakie uczelnia podjęła w zakresie mobilności, powinny wpłynąć na poprawę obecnej sytuacji.

6. Uzyskiwanie opinii absolwentów uczelni o przebiegu odbytych studiów

W minionym roku akademickim jedynie dwie jednostki organizacyjne przekazały pełne dane pozwalające ocenić zadowolenie studentów z odbytych studiów (Wydział Biologiczno-Chemiczny i Wydział Prawa). Przeprowadzono tam ankietyzację absolwentów i udostępniono jej wyniki. Anonimowe badania ankietowe pokazują, że w przypadku tych dwóch jednostek absolwenci wysoko oceniają szczególnie elementy procesu dydaktycznego i profesjonalizm prowadzących zajęcia, uważają, że odbyte studia w dobrym lub bardzo dobrym stopniu pozwoliły na poszerzenie wiedzy dotyczącej zagadnień teoretycznych, nabycia umiejętności rozwiązywania problemów, umiejętności wykonywania konkretnych zawodów, pracy zespołowej i komunikacji interpersonalnej. Absolwenci wskazują przy tym na możliwość uatrakcyjnienia istniejących programów studiów poprzez wprowadzenie nowych specjalności powiązanych z zapotrzebowaniem rynku pracy, zwiększenie zajęć praktycznych i wymiaru studenckich praktyk zawodowych wraz ze zwiększeniem oferty w zakresie instytucji, w których można je realizować.

Na pozostałych wydziałach przeprowadzono spotkania z absolwentami na temat odbytych studiów, jednak nie przedstawiono opinii studentów.

Dzięki podjętej przez Uniwersytet w roku akademickim 2009/2010 współpracy z Pracownią Badań i Analiz Strategii Rozwoju Edukacji przy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku w zakresie ankietowania losów absolwentów w niedalekiej przyszłości uczelnia będzie mogła pozyskać pełną informację na ten temat. Pierwsze ankietowanie obejmie absolwentów wszystkich kierunków studiów w roku akademickim 2010/2011.

7. Uzyskiwanie opinii pracodawców o poziomie zatrudnianych absolwentów

- a. opracowywano bazę danych pracodawców zatrudniających absolwentów UwB,
- b. przygotowano formularze opinii pracodawcy o studentach odbywających praktyki zawodowe, która pozwoli uzyskać informację, jak oceniani są nasi studenci przez potencjalnych pracodawców,
- c. rozpoczęto prace nad opracowaniem strategii badań opinii pracodawców.

WNIOSKI. W chwili obecnej na uczelni nie funkcjonuje jednolity system pozwalający na pozyskanie opinii pracodawców o poziomie zatrudnianych absolwentów. Program pilotażowy w tym zakresie w roku 2010 rozpoczęło Biuro Karier, ankietując pracodawców z posiadanej bazy danych.

Wydziały na bardzo różnym stopniu zaawansowania podejmują działania mające na celu uzyskanie opinii pracodawców. Informacje zawarte w sprawozdaniach pozwalają sądzić, iż w następnym roku akademickim większość wydziałów opracuje stosowne procedury.

Jedynie Wydział Prawa przedstawił w sprawozdaniu wyniki przeprowadzonych ankiet wśród 51 pracodawców. Najistotniejszym wnioskiem formułowanym przez pracodawców była potrzeba zwrócenia większej uwagi na kształcenie umiejętności studentów w zakresie wykorzystania wiedzy w praktyce.

Na większości wydziałów w tym obszarze błędnie wskazano, iż pomocą w poznaniu opinii pracodawców będą wyniki ankiet przeprowadzanych w ramach badań pilotażowych realizowanych przez Pracownię Badań i Analiz Strategii Rozwoju Edukacji przy Centrum Kształcenia Ustawicznego we współpracy z Biurem Karier UwB. W rzeczywistości badania te nie przewidują uzyskania opinii pracodawców o absolwencie.

Inne działania podjęte w ramach Uczelnianego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia w roku akademickim 2009/2010

1. Działania na rzecz studentów niepełnosprawnych
 - a. dostosowanie infrastruktury Uczelni do potrzeb tych osób (pętle indukcyjne, windy, wyposażenie BU),
 - b. przyjęcie programu działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych studentów niepełnosprawnych „Uniwersytet Szansą dla Wszystkich” (IX 2009),
 - c. przyjęcie zasad wprowadzania i stosowania rozwiązań alternatywnych wobec studentów niepełnosprawnych Uniwersytetu w Białymstoku (IX 2009).
2. Udział przedstawicieli UwB w pracach Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej.
3. Opracowanie zaleceń dla podstawowych jednostek organizacyjnych w zakresie przeciwdziałania zjawisku plagiatu (opinia SKdsK, IV 2010).

4. Nowy Regulamin studiów podyplomowych (III 2010).
5. Pilotażowe badania losów absolwentów UwB we współpracy z Pracownią Badań, Analiz i Strategii Rozwoju Edukacji przy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku (III 2010).
6. Organizacja seminarium bolońskiego wspólnie z Fundacją Rozwoju Systemów Edukacji (V 2010).
7. Wprowadzenie Regulaminu stypendiów doktoranckich (IX 2010).

WNIOSKI DOTYCZĄCE USZiDJK:

1. Modyfikacja arkusza hospitacyjnego i opracowanie szczegółowych wytycznych do hospitacji.
2. Podjęcie prac nad wprowadzeniem elektronicznego systemu ankietowania oraz analizowania danych ankietowych.

Rekomendacje dla wydziałów:

1. Monitorowanie aktualności związanych z procesem bolońskim i jakością kształcenia, uczestniczenie w szkoleniach, seminariach, wyznaczenie koordynatorów wydziałowych ds. ECTS/procesu bolońskiego.
2. Podjęcie prac nad tworzeniem programów studiów na podstawie efektów uczenia się z ewentualnym uwzględnieniem postulatów studentów w zakresie:
 - a. zwiększenia liczby zajęć praktycznych w procesie kształcenia,
 - b. rozszerzenia listy przedmiotów do wyboru (np. poprzez stworzenie oferty ogólnowydziałowych przedmiotów do wyboru).
3. Stała aktualizacja i rozszerzenie informacji na stronach internetowych wydziałów dotyczącej toku studiów, sylabusów przedmiotów, harmonogramu zajęć, terminów egzaminów, spisów literatury itp.
4. Dyskusje na radach wydziału nad jakością kształcenia.
5. Podwyższanie prestiżu pracy dydaktycznej poprzez:
 - a. organizowanie konkursów na najlepszego dydaktyka,
 - b. zwiększanie wagi pracy dydaktycznej przy okresowej ocenie pracowników,
 - c. występowanie o nagrodę rektora za działalność dydaktyczną.
6. Podnoszenie kwalifikacji dydaktycznych młodych pracowników, np.
 - a. umożliwienie młodym pracownikom naukowo-dydaktycznym uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez wybitnych dydaktyków (zajęcia pokazowe, zajęcia otwarte itp.),
 - b. hospitacje jako element systemu doskonalenia dydaktyków, a nie wyłącznie jako kryterium ich oceny,
 - c. szkolenia, kursy przygotowujące do pracy dydaktycznej.
7. Działanie na rzecz internacjonalizacji kształcenia, np.
 - a. strona internetowa w języku angielskim,
 - b. stworzenie możliwości uczestnictwa w zajęciach obcojęzycznych dla studentów aplikujących o wyjazd w ramach programu Erasmus,
 - c. zachęcenie studentów do korzystania z programów mobilności studentów,
 - d. stworzenie interesującej oferty dla studentów zagranicznych.
8. Opracowanie przez wydziały zasad oceny jakości kształcenia na studiach doktoranckich.
9. Doprecyzowanie przez jednostki międzywydziałowe wewnętrznych systemów zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia.
10. Sukcesywne zwiększanie dostępności i jakości zasobów bibliotecznych, pomocy naukowych, urządzeń multimedialnych wykorzystywanych w procesie dydaktycznym, a

w przypadku kierunków biologia, chemia ochrona środowiska, fizyka – zwiększenie ilości, jakości i dostępności sprzętu laboratoryjnego.

Rekomendowane działania na poziomie centralnym:

1. Stworzenie oferty ogólnouczelnianych przedmiotów do wyboru.
2. Powiększenie i aktualizacja zasobów bibliotecznych pod kątem potrzeb zarówno pracowników, jak i studentów.
3. Podnoszenie kompetencji dydaktycznych nauczycieli akademickich i doktorantów poprzez przygotowanie oferty w zakresie specjalistycznych kursów i szkoleń (np.: kursy języka angielskiego, zajęcia z nowoczesnych metod kształcenia oraz kursy pedagogiczne).
4. Podjęcie prac nad stworzeniem jednolitych procedur administracyjnych dotyczących obsługi studiów z wykorzystaniem Systemu USOS.
5. Ustanowienie Rektorskiego Funduszu Rozwoju Dydaktyki.